N. 3672.

CURRENDA XII.

A. D. 1857.

N. 3631.

Nova Dispositio intuitu annuntiationis diei obitus in urbibus et publicis nosocomiis.

In Currenda VI. a. c. sub Nr. 1531. publicavimus jam Ordinationem altam, juxta quam Judices in pagis singulum mortis casum Inc. C. R. Officiis Districtualibus separatim deferant; Ven. autem Clerus *Consignationem demortuorum omni mense* statim finito ipso iisdem Officiis supeditet.

Modo ab Exc. Regimine Cracov. Indorsatum dtto. 4. Dec. 1857 Nr. 28,741. accepimus tenoris, quod C. R. Offa Circularia inviantur abstringere in urbibus

a) Inspectores cadaverum mortuos, Directores vero nosocomiorum publicorum demortuos in iisdem, mediantibus Magistratibus (Communitatum Præpositis) significare aut C. R. Judiciis Circularibus, aut Districtualibus, aut delegatis in urbibus Judiciis, et

(b introducere controllam delationum memoratarum per Ven. Clerum, cui necessaria formularia una cum informatione adæquata a C. R. Officiis Circularibus submittentur.

His ut morem gerant, Ven. Esiarum Rectores excitantur præsentibus.

N. 3695.

O testamentach i kodycylach.

Często uczy doświadczenie, że pobożni a troskliwi o zbawienie dusz swoich lub krewnych, lub o chwałę Bożą parafianie w ustnych lub pisemnych woli swéj ostatniej oświadczeniach zostawują legata, których intencyja dla zbyt ogólnych wyrazów n. p. *Zapisuję na kościół;* lub: *do kościoła N.* albo: *do Pana Jezusa w N.* albo: *na Egzekwije; ua nabożeństwo; na Msze śś.* i t. p. okazuje się niepewną, i zniewala Urzęda fundacyjami się trudniące do rozwlekłéj korespondencyi w celu wybadania istotnego fundatorów zamiaru. Któż nie uzna, że powyższe ogólne wyrazy dla przedstawienia istotnéj fundatora intencyi dokładnego potrzebują określenia n. p. *zapisuję na reparacyją, lub omalowanie kościoła* lub *Ołtarza w N. na utrzymanie lampy przed P. Jezusem w N. na rocznicę, (aniwersarz) z całemi Wiliami* lub *z czątką ich, Mszą śpiewaną z katafalkiem i egzekwijami przed nim za duszę N. N.* lub *na doroczne w dzień śmierci mojej nabożeństwo żałobne* czyli *Mszę śpiewaną z egzekwiami przed katafalkiem za duszę N. N. na Msze śś. tygodniowe* lub *miesięczne,* lub *kwartalne, śpiewane* lub *ciche, za duszę N. N. . . ? !*

Aby na przyszłość takim ogólnem i niepewnem legatów opisom zapobiedz, i nie pominąć się z prawdziwą fundatorów intencyją; aby uniknąć spornych często a niemiłych badań, wzywa się Szanowne Duchowieństwo, aby pisarzów gromadzkich, do spisywania testamentów wzywanych, uwagę zwrócić na podobne niedokładne legatów wyrażenia, i wskazać im potrzebę i sposób określenia w téj mierze dokładnego.

Inna znowu niedogodność wypływa dla C. k. Urzędów, że ten i ów nie postanawia jednego lub 2. dziedziców, spadkobierców całego majątku, nie powierza jemuż wypłacenia legatów, jeśli takowe uczynił; lecz rozporządza majątkiem bez głównego spadkobiercy, wyliczając w ostatniéj woli oświadczeniu różne pojedyncze zapisy, a wtedy pertraktacyja massy wielce się rozwleka i dla tégo przedłuża, gdyż takie rozporządzenie bez głównego spadkobiercy uważa się na mocy §. 553 księgi Ustaw cywilnych za *kodycyl* tylko, nie za *testament*, i pertraktacyja tak musi bydź przeprowadzona, jakby *bez testamentu* był zeszedł z tego świata; wtedy wzywani bywają wszyscy krewni do spadku prawo mający, do oświadczenia się, czy przyjmują spuściznę, gdyby się jaka wykazała, z dobrodziejstwem prawa i inwentarza lub bez niego; wtedy legataryjusze nie u spadkobiercy, lecz w Urzędzie właściwym upominają się o uiszczenie, i ten pozew i to oświadczenie i upominanie nie tylko głowy bałamunci, ale i kieszeń na koszta wystawia, zwykle bez powetowania. Z tych uwag Szanowne Duchowieństwo niech czerpnie naukę, aby dla uniknienia procedury dłuższéj i często kosztownéj, sporządzać *testamenta*, nie *kodycyla*, albo kodycyla z poprzedniem testamentem. Przykład udzieli potrzebnego objaśnienia. Jeśli kto po zwykłym do testamentu wstępie wyraża się: *Ja N. postanawiam całego mojego majątku ruchomego .... lub nieruchomego dziedzicem N. N.* wtedy jego rozporządzenie nazywa się testamentem .. a po takiém ustanowieniu spadkobiercy można wyliczać legata swoje; n. p. *Tegoż dziedzica obowięzuję, aby z majątku, który mu zapisuję a) 100 ZłR. M. K. wypłacił do kościoła N. na odnowienie Ołtarza pobocznego N. M. P. b) Corocznie płacił na Msze miesięczne ciche za duszę moją i duszę rodziców, krewnych w ręce JX. Plebana N. N. dziewięć ZłR. M. K. jedną po 45. M. K rachując. i t. p.*

Gdyby zaś po zwykłym wstępie postanowienia swoje wyrażał: *Ja majątkiem moim tak rozporządzam: Suknie moje zapisuję Bratu N. bieliżnę służącemu N. książki dla biblioteki paraf. lub Seminarzyckiej w N.* i t. p. testator by kadycyl, a nie testament sporządził.

Kodycyl często się robi po testamencie, a wtedy jest on uzupełnieniem tegóż.

Księga Ustaw cywilnych w Rodz. IX. różne wyłuszcza formalności, które dla ważności testamentu lub kodycylu zachować trzeba. Takowe dla pouczenia Szanownego Duchowinństwa tutaj dosłownie i w skróceniu umieszczamy.

Warunki potrzebne: I. wewnętrzna forma testamentów.

§. 553. „Kiedy ostatniéj woli rozporządzeniem dziedzic jest postanowiony, tedy

na ów czas zowie się testament; jeżeli zaś inne tylko urządzenia w sobie zawiera, tedy nazywa się kodycyl."

Oświadczenie ostatniéj woli powinno być rozważne, dokładne i wolne.

§. 565. „Wola Testatora, czyli dziedzictwo zostawującego powinna być oświadczona dokładnie, i wyraźnie, ani jest dosyć, gdy samém potakiwaniém przystaje na propozycyą, przez kogo mu uczynioną; wola ostatnia ma być oświadczona w stanie zupełnéj zmysłów przytomności, z rozwagą, i nie w żarcie, wolnie od przymusu, oszukania i od istotnego błędu."

Jakie przyczyny sprawują niezdolność do robienia testamentu?

1) brak zupełnéj zmysłów przytomności.

§. 566. „Oświadczenie ostatniéj woli jest nieważném, gdy dowiedziono będzie, iż sporządzoném było w stanie szaleństwa, waryacyi, głupstwa, (głuptowatości) lub pijaństwa."

§. 567. „Kiedy kto twierdzi, iż Testator w czasie, gdy ostatniéj woli rozporządzenie uczynił, był przy zupełnéj zmysłów przytomności, chociaż wprzód rozum był utracił; tedy twierdzenie takowe powinno być niewątpliwie wypróbowane, czyli to przez biegłych w sztuce, czyli przez osoby zwierzchnicze, które ściśle stanu umysłu Testatoru dochodziły, czyli téż innemi dostatecznemi, żadnéj wątpliwości nie podpadającemi dowodami."

2) Ile uznanie za marnotrawcę przeszkadza do robienia Testamentu?

§. 568. „Ten, co za marnotrawcę sądownie ogłoszony jest, może tylko połową swego majątku, ostatniéj woli rozporządzeniem rozrządzić; druga połowa na prawych dziedziców spada."

3) wiek niedojrzały.

§. 569. „*Niedorośli* (Unmündige) nie mogą, i są przez się niezdolni, robić testament. Małoletni, którzy ośmnaście lat wieku swego jeszcze nie skończyli, nieinaczéj mogą robić testament, tylko słownie przed sądem. Sądu jest powinnością, przyzwoitém śledzeniem starać się przekonać, iż oświadczający swą ostatnią wolą, oświadcza ją wolno, i z rozwagą. Oświadczenie takowe powinno być do protokołu zapisane, i tamże powinno być wciągnione to wszystko, o czém sąd z czynionego śledzenia się dowiedział. Po skończonym ośmnastym roku, oświadczenie woli ostatniéj żadnemu więcéj ograniczeniu nie podpada."......

6) ciężka kara kryminalna.

§. 574. „Zbrodniarz na karę śmierci skazany nie może ważnego oświadczenia swéj ostatniéj woli czynić, od dnia ogłoszonego mu wyroku; skazany zaś na karę najcięższego, lub ciężkiego więzienia, tak długo, póki trwa czas kary jego."

II. Zewnętrzna forma oświadczeń ostatniéj woli.

§. 577. „Można robić testament sądownie, lub zasądownie na piśmie lub słownie; na piśmie zaś przy świadkach, lub bez świadków."

1) pisanych pozasądownych.

§. 878. „Kto chce robić testament na piśmie, a bez swiadków, ten powinien, czyli to testament, czyli kodycyl, własną ręką napisać, i imię swoje własnoręcznie podpisać. Nie jest wprawdzie koniecznie potrzebném, aby dokładać dzień, rok, i miejsce, w którém się czyni rozporządzenie ostatniéj woli, jednakże, dla uniknienia sporów, lepiéj jest, gdy się to wszysztko dołoży.“

§. 579. „Gdy Testator swoją ostatnią wolą przez inną jaką osobę dał napisać, powinien ją swoją własną ręką podpisać. Prócz tego powinien przed trzema zdolnymi, świadkami, z których przynajmniéj dwóch razem przytomnemi być mają, potwierdzić, iż pismo to, jest jego ostatnią wolą. Na koniec powinni także świadkowie wewnątrz, lub z wiérzchu, zawsze jednak na dokumencie samym, nie zaś na kopercie, podpisać się, jako świadkowie ostśtniéj woli. Nie jest rzeczą potrzebną, aby świadek o osnowie Testamentu wiedział.“

§. 580. „Testator, który pisać nie umié, powinien nietylko zachować formalności, w poprzedzającym §. przepisane, ale prócz tego, zamiast podpisu, znak swéj ręki, w przytomności wszystkich trzech świadków, sam położyć. Aby zaś trwały pozostał dowód, kto jest Testatorem, wolą swą ostatnią oświadczającym téj potrzeba użyć ostrożności, ażeby jeden z świadków imię Testatora dołożył, i sam się za niego podpisał.“

§. 581. „Jeżeli Testator czytać nie umié, tedy powinien pismo sporządzone dać sobie przeczytać przez jednego świadka, w przytomności dwóch innych świadków, którzy osnowę pisma przejrzeli, i powinien oświadczyć, iż pismo to z wolą się jego zgadza. Pisarz woli ostatniéj we wszystkich przypadkach może razem być świadkiem.“

§. 582. „Jeżeli Testator w rozporządzeniu swojém odwołuje się do jakiéj kartki, lub do jakowego pisma; tedy rozrządzenie takowe wtenczas tylko może mieć skutek, gdy pismo, do którego się Testator odwołuje, opatrzone jest wszystkiemi uroczystościami, do ważności rozporządzenia ostatniéj woli potrzebnemi. Inaczéj takowe wskazane przez Testatora pisane uwagi, czyli adnotacye, jedynie do objaśnienia woli jego użyte być mogą.“

§. 584. Takiemu Testatorowi, który nie może lub nie chce, zachować formalności, do pisanego testamentu potrzebnych, wolno jest, testament słowny sporządzić.

2) zasądownych słownych.

§. 585. Kto chce słownie testament czynić, powinien swą ostatnią wolą, tęgo, (szczerze) i rozmyślnie, a nie w żartach, przed trzema świadkami zdolnemi oświadczyć, ci zaś świadkowie mają być razem przytomni, (obecni) i tacy, którzyby w stanie byli, zapewnić, iż co do osoby Testatora, żadne oszustwo ani omyłka nie zaszła. Nie jest w prawdzie potrzebne, lecz ostrożność radzi, ażeby świadkowie, lub wszyscy wspólnie, lub każdy osobno, końcem ulżenia pamięci, oświadczenie Testatora, sami zanotowali, lub zanotować dali.

§. 586. „Aby słowne ostatniéj woli rozporządzenie w prawie ważném bydź mogło, powinno na żądanie każdego, komu na tém zależy, być potwierdzone, zgodném a to zaprzysiężoném zeznaniem trzech świadków, lub gdy jednego z nich już więcéj słuchać nie można, przynajmniéj zeznaniem dwóch pozostałych świadków.“

3) sądownych.

§. 587. „Testator może także przed sądem swe ostatniéj woli rozporządzenie na piśmie, lub słownie uczynić. Jeżeli rozporządzenie jest na piśmie; tedy powinien go Testator, przynajmniéj własną ręką podpisać, i sądowi osobiście oddać. Sądu jest powinnością, uwagę jego na to zwrócić, iż podpis jego własnéj ręki dołożony być musi, po tém pismo sądownie zapieczętować, i na kopercie zapisać, czyja wola ostatnia wewnątrz się zamyka. Rzecz takowa do protokołu zapisana, a za wydaniem rewersu na oddanie Testamentu, pismo do sądowego składu złożoném być powinno.“

§. 588. „Jeżeli Testator wolą swoją słownie oświadczyć chce, tedy oświadczenie jego powinno być wzięte do protokołu, i tym samym sposobem, jak w §. poprzedzającym o testamentach, na piśmie zporządzonych, wyrażono było, zapieczętowane, i do sądowego składu złożone.“

§. 589. „Sąd który pisane, lub słowne oświadczenie woli ostatniéj przyjmuje, powinien się składać przynajmniéj z dwóch, przysięgą zobowiązanych osób sądowych, a z tych jedna powinna być taka, która w miejscu, gdzie się oświadczenie przyjmuje, piastuje urząd sędziego. Miejsce drugiéj sądowéj osoby, oprócz sędziego, świadczyć mającéj, mogą także dwaj inni świadkowie zastąpić.“

§. 590. „W nagłéj potrzebie mogą osoby dopiéro wzmiankowane, udać się do pomieszkania Testatora, wolą jego ostatnią na piśmie, lub słownie zporządzoną przyjąć, a po tém, dołożywszy dzień, rok, i miejsce, rzecz całą do protokołu zapisać.“

Kto nie może być świadkiem przy rozporządzeniach ostatniéj woli.

§. 591. „Członki jakiego zakonu duchownego, kobiéty, i młodzieńce, lat ośmnastu nie mający, z zmysłów obrani, ślepi, głusi, albo niemi, oraz ci, którzy języka Testatora nie rozumieją, nie mogą być świadkami przy rozporządzeniach ostatniéj woli.“

§. 592. „Ten nie może być za świadka użytym, kto za występek fałszu, czyli oszustwa, lub za inny występek, z chciwości zysku popełniony, na karę skazanym został.“

§. 593. „Kto chrześciańskiéj religii nie wyznaje, ten nie może zaświadczyć ostatniéj woli chrześcianina.“

§. 594. „Dziedzic, lub legataryusz nie jest zdolnym świadkiem, co do sukcessyi, jemu przez Testatora odkazanéj; równie zdolnemi nię są, jego małżonek, rodzice, dzieci, rodzeństwo, lub w tymże samym stopniu z nim spowinowacone osoby, tudzież domownicy płatni. Aby rozporządzenie ostatniéj woli ważném być mogło, powinien go sam Testator własną ręką napisać lub przez trzech takich świadków dać ztwierdzić, którzyby się od wspomnionych osób wcale różnili.“

§. 595. „Jeżeli Testator przeznacza jaką spuściznę temu, który jego ostatnią wolą pisze, lub jego małżonce, dzieciom, rodzicom, rodzeństwu, albo téż osobom, w tymże samym stopniu z nim spowinowaconym; tedy rozporządzenie takowe sposobem, w poprzedzającym §. wymienionym, przeciw wszelkiéj wątpliwości obwarowaném być powinno."

O rozporządzeniach ostatniéj woli, szczególniéj uprzywilejowanych.

§. 597. „Co do takich rozporządzeń ostatniéj woli, które się czynią w czasie żeglugi morskiéj, lub w miejscach, gdzie powietrze, lub podobne zaraźliwe choroby panują, przy takich mogą także być zdolnemi świadkami współczłonki zakonu duchownego, kobiéty, i młodzieńce, którzy rok czternasty wieku swego już przebyli."

§. 598. „Do takowych szczególniéj uprzywilejowanych ostatniéj woli rozporządzeń, więcéj nad dwóch świadków, nie potrzeba, z których jeden testament pisać może. A w przypadku niebezpieczeństwa zarazy, nie jest nawet koniecznie potrzebno, aby obydwa świadkowie razem przytomnemi byli."

§. 599. „W sześć miesięcy po ukończonéj żegludze, lub po ustałéj zarazie, szczególniéj uprzywilejowane ostatniéj woli rozporządzenia moc swoją tracą."

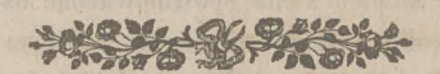
Nieważność rozporządzeń ostatniéj woli, w których forma zachowaną nie jest.

§. 601. „Jeżeli Testator nie zachował jednego z przepisanych tutaj warunków, a to takich, które nie saméj tylko przezorności jedynie są zostawione; tedy oświadczenie ostatniéj jego woli jest nieważne.....

Praenumeratio operis periodici: Archiv für kath. Kirchenrecht.. commendatur.

Jam in Currenda X. a. 1856. sub N. 2224. Ven. Clero communicavimus programa Claris. Professoris juris eccl. &c. Oeniponti (Insbruck) L. B. de Moy de Sons fine commendationis ejus præclari operis: *Archiv* für kathol. Kirchenrecht, quod Ipsemet aliis Viris litteratis suffultus elucubrat, omniq. mense unum tomulum emittit. 6. ejusmodi tomuli unum crassum tomum constituunt erga pretium prænumerationis 3 Rh. 45 xr. C. M. qui mediante Posta pededentim sine ulla jam bonificatione submittuntur. Tomus 1mus ex hoc anno, quem præ manibus habemus, paginis 768 insignitus, crassus, complectitur jam Papales jam Eppales Constitutiones; jam elucubrationes doctissimorum super objectis juris Canonici practicis; jam recensiones et annuntiationes operum juridicorum.

Quisq. ejusmodi Litteraturæ studiosus; nec non manuductionis in matrimonialibus indigus properabit ad Cancellariam Nostram aut ad C. R. Offum postale cum prænumeratione tanti operis, hisce temporibus pernecessarii.

Index

rerum memorabiliorum in Currendis 12. A. 1857. contentarum.

Josephus Alojsius,
Episcopus Tarnoviensis.

E Consistorio Episcopali,
Tarnoviae. die 31. Dec. 1857.
PAULUS PIKULSKI, Cancellarius.

Typis Anastasii Rusinowski Tarnoviæ.